

Економіка підприємства

УДК 331.108.37

В.М. Андрієнко

*кандидат історичних наук, доцент, докторант,
Університет економіки і права «КРОК»*

Сучасні підходи до розуміння поняття «безпека праці» та «безпека праці будівельного підприємства»

Досліджено сучасні підходи до трактування поняття «безпека праці». Встановлено взаємозв'язок між поняттями «охорона праці», «техніка безпеки», «виробнича санітарія», «гігієна праці» та «безпека праці». Досліджено зв'язок між безпекою праці та системою економічної безпеки будівельного підприємства.

Ключові слова: охорона праці, техніка безпеки, виробнича санітарія, гігієна праці, безпека праці, економічна безпека, будівельне підприємство.

В.Н. Андриенко

*кандидат исторических наук, доцент, докторант,
Университет экономики и права «КРОК»*

Современные подходы к изучению понятия «безопасность труда» и «безопасность труда строительного предприятия»

Исследованы современные подходы к трактовке понятия «безопасность труда». Установлена взаимосвязь между понятиями «охрана труда», «техника безопасности», «производственная санитария», «гигиена труда» и «безопасность труда». Исследована связь между безопасностью труда и системой экономической безопасности строительного предприятия.

Ключевые слова: охрана труда, техника безопасности, производственная санитария, гигиена труда, безопасность труда, экономическая безопасность, строительное предприятие.

V. Andrienko

*Ph.D., Associate Professor,
University of Economics and Law "KROK"*

New approaches to the study of the concept of "work's safety" and "safety of labour of a buildenterprise"

The modern approach to the interpretation of the term "work's safety". The relation between the concepts of "laborprotection", "safety", "industrialsanitation", "occupation-

alhealth” and “work’s safety”. The connection between safety and economic security of the system construction company.

Keywords: health, safety, industrial hygiene, occupational health, work’s safety, economic security, construction company.

Постановка проблеми

Стрімкий розвиток економічних відносин, тенденції глобалізації, еволюція науки і техніки стали причиною збільшення кількості професій у світі, урізноманітнення функціональних обов’язків та робіт, які доводиться виконувати працівникам сучасних підприємств, установ, організацій, фірм і компаній в усіх без винятку сферах економіки. На жаль, зміни аспектів трудової діяльності можуть мати негативні наслідки, а також уявні переваги, які згодом трансформуються у сукупність як традиційних, так і неочікуваних проблем і ризиків, пов’язаних із виконанням посадових обов’язків, забезпеченням належних умов праці, їх гідною оплатою, тощо. Екстенсивний розвиток виробничих процесів призвів до появи нових типів професійних шкідливих факторів, вплив яких на людину, її фізичний та моральний стан може мати катастрофічні наслідки. Саме тому в останні роки питання забезпечення належних умов для збереження здоров’я працівників на робочих місцях привертає усе більше уваги наукової спільноти. У цьому немає нічого дивного, адже людське життя визнається найбільшою цінністю як на рівні загальнолюдської моралі, так і з точки зору економіки – саме трудовий ресурс є джерелом отримання конкурентних переваг та рушійною силою прогресу. У випадку, якщо кадри суб’єкта господарювання не в змозі ефективно виконувати свої функції через проблеми зі здоров’ям – організація страждає яку соціальній площині, так і у фінансовому вимірі. Тому послідовне та перманентне вжиття заходів для підтримки високого рівня безпеки праці з боку роботодавців на практиці здатні гарантувати поліпшення стану здоров’я персоналу на робочих місцях, а високий рівень корпоративної соціальної відповідальності суб’єкта господарювання дозволить мінімізувати наслідки впливу зовнішніх загроз, що виникають у процесі трудової діяльності, появу та інтенсивність яких неможливо або важко передбачити і спрогнозувати.

Досліджуючи проблеми безпеки праці в умовах становлення та розвитку ринкової економіки, особливу увагу варто звернути на економічні аспекти її охорони. Реалізація заходів щодо поліпшення умов істану забезпечення охорони праці має значний вплив як на економічні, так і на соціальні результати господарських процесів. На сучасних вітчизняних підприємствах, в установах та організаціях різних секторів економіки значно більше матеріальних витрат припадає на надання пільг і компенсацій, що пов’язані із незабезпеченням належних і гідних умов праці та відшкодуванням наслідків від цього, ніж на дотримання техніки безпеки, заходи запобігання виробничому травматизму і нормалізації умов праці. І це у той час, коли фахівцями за допомогою методів і прийомів економічного аналізу науково доведено те, що доцільнішим для суб’єктів господарювання в Україні є спрямування коштів саме на поліпшення умов праці, профілактику нещасних випадків і професійних захворювань [1, с. 124], а не на компенсацію наслідків їх проявів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Поняттям «безпека праці» активно користуються у своїх наукових пошуках такі сучасні дослідники, як О.Б. Горноста, О.Л. Мірус [5], Д.В. Зеркалов [2], О.В. Кобилянський [8], В.В. Обліванцов [10], Н.П. Попова, В.І. Кабанец,

З.Д. Смолякова [6], Н.В. Тирак [4], К.Н. Ткачук, О.І. Полукаров, Д.О. Павленко, О.Є. Кружилко [7], Ю.І. Шульга, С.В. Сукач, М.А. Кобилянський, О.Л. Величко, О.В. Мозговой [3], М.Ю. Улітіна, Б.М. Коржик [11], В.Й. Чабан [9].

Аналіз матеріалів їх робіт дозволяє ідентифікувати сутність безпеки праці як процесу, що полягає у визначенні можливих небезпечних і шкідливих факторів, які можуть виявлятися під час проведення запланованих для виконання робіт; прогнозуванні моментів прояву зазначених факторів; проведенні необхідних та належних профілактичних заходів [2, с. 7].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

На жаль, на даний час не здійснено узагальнення виявлених існуючими дослідниками найбільш суттєвих ознак такої категорії як «безпека праці» на науковому рівні.

Формулювання цілей статті

Метою проведеного дослідження є аналіз різноманітних наукових підходів сучасних вчених до вирішення проблеми визначення поняття «безпека праці».

Виклад основного матеріалу дослідження

Домінує у досліджуваній науковій категорії поняття безпеки. Термін «безпека» почав вживатися з 1190 р. та означав спокійний стан духу людини, яка вважає себе захищеною від будь-якої небезпеки [12, с. 6]. Професори Олейніков Є., як і Омелянович Л., вважають, що безпека – стан і тенденції розвитку захищеності життєво важливих інтересів соціуму і його структур від внутрішніх і зовнішніх загроз [12, с. 7; 13, с. 10]. Враховуючи те, що забезпечення безпеки праці, безперечно, входить до кола інтересів сучасного суспільства, запропоноване визначення безпеки можна використати для ідентифікації поняття «безпека праці».

Загалом, категорія безпеки безпосередньо пов'язана із поняттям загрози. Так, Ліпкан В.А. характеризує безпеку «... як гарантовану конституційними, законодавчими і практичними заходами захищеність і забезпеченість життєво важливих інтересів об'єкта від зовнішніх і внутрішніх загроз» [14, с.57]; Нікіфоров П. та Кучерівська С., зазначають, що безпека – це поняття, яке стосується усіх сторін життя і діяльності людини та означає певний стан суспільства, при якому немає будь-яких загроз [15, с. 87]; Ожегов С. трактує безпеку як «стан, при якому не загрожує небезпека, є захист від небезпеки» [16, с. 47]; Крихтін А.Є. також зазначає, що безпека – це стан захисту, а саме – безпека – це «стан захищеності найбільш важливих інтересів особистості, суспільства та держави від загроз» [17]; Конопльова І.А. вважає, що безпека – це поточна і перспективна захищеність суб'єкта від різноманітних загроз майнового і немайнового характеру [18, с. 11].

Кунев Ю. під безпекою розуміє також стан об'єкту, що виключає існування загрози, стан спокою, впевненості, або «стан психічний чи правовий, в якому особа має відчуття впевненості, опори в іншій особі, чи у відрегульованій юридично системі; протилежність загрози» [19, с. 3].

Різник Н.С., Корецька Н.І. зазначають, що у більшості визначень сучасних вчених переважає позиція ототожнення безпеки із захищеністю. Ця характерна особливість розуміється, перш за все, як захист від існуючих та потенційних негативних факторів, захист важливих інтересів населення, захист від неправних збитків суб'єктів господарювання, небажаних результатів їх діяльності, створення системи правових норм та відповідних інститутів безпеки [20].

Отже, сучасні науковці під терміном «безпека» розуміють: стан діяльності, за якого з визначеною ймовірністю виключено прояв небезпек або ж відсутня надзвичайна небезпека; збалансований, за експертною оцінкою, стан людини, соціуму, держави, природних, антропогенних систем тощо [21, с. 19]; стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішньої та внутрішньої загрози [22, с. 207], [23, с. 40], забезпечення, збереження чогось існуючого від небезпек, такий стан, коли цілком виключена небезпека будь-якого виду [24, с. 175]. Як уже було зазначено вище, саме термін «безпека» покладено в основу визначення поняття «безпека праці».

Під безпекою праці розуміють комплекс організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних, охоронних заходів, механізмів і засобів, спрямованих на забезпечення здорових і безпечних умов праці, запобігання загрозам здоров'ю і власне життю працівників (подібне визначення ми зустрічали, коли досліджувалось поняття охорони праці). Реалізація таких заходів передбачається як в масштабах суб'єкта господарювання в цілому, так і на кожному окремому робочому місці. Безпека праці – це стан умов праці людини, за яких відсутня дія небезпечних і шкідливих факторів [25, с. 161].

Отже, такий стан умов праці, за яких виключена або зведена до припустимого рівня дія на працівника небезпечних і шкідливих виробничих факторів, на практиці називають безпекою праці [26, с. 21].

Вважаємо, що у процесі ідентифікації суттєвих ознак поняття безпеки праці, заслуговує уваги підхід авторів Баранюк Ю.В., Хуторян Н.М., які розробили його у правовому контексті та представили у юридичній енциклопедичній літературі. Вони відзначили, що безпека праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних заходів, спрямованих на створення безпечних для здоров'я працівників умов праці [27, с. 211]. Немає жодного сумніву, що запропонована дефініція має наукову цінність, однак, вважаємо, що вона не повною мірою розкриває сутність безпеки праці як категорії правових норм через зміст трудових правовідносин або ж як елементу трудової угоди. Крім того, не можна не відмітити подібність даного визначення до того, що пропонується у вітчизняному законодавстві для ідентифікації охорони праці.

Цікавість, із науковою точки зору, в сучасних умовах формування методологічного апарату дослідження проблем безпеки праці викликає і позиція Прокопенка В.І. щодо визначення змісту безпеки праці. На його думку, безпека праці є одним із головних елементів ціннісної основи трудового права — галузевим принципом безпеки праці [28, с. 52]. Дане визначення є дещо складним для розуміння, і для широкого використання пропонуємо використовувати більш чітку та лаконічну дефініцію, представлену Серіковим О.Я. Безпека праці, вважає Серіков О.Я. – це стан умов праці, при яких вплив на працівника небезпечних і шкідливих виробничих факторів не перевищує гранично допустимих значень [29, с.10].

Вищезазначені підходи знаних дослідників стали початком формування теоретико-методологічних основ концепції забезпечення безпеки праці у галузі економіки та права, а саме заклали основи розробки сучасного наукового визначення поняття «безпека праці». Отже, враховуючи методологію трудового права, вважаємо правильним і послідовним запропонувати з юридичної точки зору розглядати у даному дослідженні безпеку праці так, як це як пропонує Амелічева Л.П., а саме як «категорію трудового права в аспекті безпечних і здорових умов праці працюючих, що є частиною такого складного правового

поняття, як умови праці» [30, с. 82], до яких пропонується віднести усе те, що має вплив на робочу силу, на стан працездатності людей безпосередньо на їх робочих місцях у конкретних трудових організаціях та трудових колективах [31, с. 151].

З огляду на зазначене вище, погоджуємось, що під безпекою праці у контексті трудового права належить розуміти безпечні та здорові умови праці, які створюються роботодавцем шляхом здійснення соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних засобів і заходів, забезпечуються системою нормативно-правових приписів з метою збереження життя, здоров'я і працездатності працюючих [30, с. 89-90]; слід зазначити, що дане визначення також є формою синтезу авторської позиції Амелічевої Л.П. щодо ідентифікації досліджуваного поняття та визначення дефініції «охорона праці» у вітчизняному законодавстві.

Під безпекою праці (рос. безопасность труда, англ. safety; нім. Arbeitssicherheit) у широкому сенсі слід розуміти такі умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту, тощо, що виключають можливість впливу шкідливих та небезпечних факторів на працівників. Належний стан безпеки праці підтримується роботодавцем шляхом виконання комплексів заходів щодо запобігання захворюванням, травматизму, виникненню аварій [32].

Зеркалов Д.В. під безпекою праці розуміє стан умов праці, за яких виключається вплив небезпечних і шкідливих виробничих факторів на працівників. Відповідно, стан безпеки праці – це такий стан, коли не існує небезпеки нещасного випадку, здатного вчинити шкоду життю і здоров'ю персоналу суб'єкта господарювання. Рівень безпеки може змінюватися із плином часу, оскільки і рівень ризику може змінюватися у залежності від об'єктивних обставин та суб'єктивних вчинків людей. Тому слід періодично перевіряти рівень безпеки праці методом візуального чи інструментального контролю. Після перевірки належить розробляти заходи профілактичного і захисного характеру, виконання яких здатне покращити умови стан забезпечення охорони праці [2, с. 6-7].

Російські вчені Портола В.А., Бурков П.В., Гришагин В.М., Фарберов В.Я. наголошують, що безпека праці – це стан діяльності, при якому з визначеною ймовірністю виключаються потенційні небезпеки, що впливають на здоров'я людини. Безпеку праці розуміють як комплексну систему заходів щодо захисту людини і середовища її трудової діяльності від небезпек, сформованих конкретною її діяльністю. Чим складнішим є вид діяльності, тим більше елементів повинна включати комплексна система захисту. Комплексну систему в умовах виробництва повинні формувати такі заходи захисту: правові, організаційні, економічні, технічні, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні [33, с.10].

Основна мета охорони праці – збереження життя і здоров'я працівників у процесі їх трудової діяльності. Такою ж метою характеризується і функціонування системи безпека праці. Тому можна вирішити, що ці два терміни є синонімами. Проте, на нашу думку, поняття безпеки праці є дещо ширшим, оскільки включає в себе не лише механізми захисту учасників трудових відносин від негативного впливу різних виробничих факторів, але і той стан корпоративних ресурсів суб'єкта господарювання, і у першу чергу трудових, якого можна досягти в оптимальних умовах праці.

Економічною сутністю безпеки праці є мінімізація втрат суб'єкта господа-

рювання при веденні ним виробничої діяльності шляхом запобігання випадкам виробничого травматизму та професійної захворюваності. Таким чином, безперечним є зв'язок між станом безпеки праці на підприємстві та рівнем його економічної безпеки. У вузькому розумінні, безпека праці – це стан трудової діяльності, при якій з певною ймовірністю виключено прояв небезпек, а рівень ризику виконання виробничих завдань не перевищує прийнятний рівень [34, с. 15], [32].

Отже, на основі усього, зазначеного вище, можна запропонувати авторське визначення поняття «безпека праці», яким пропонуємо характеризувати такий стан організації трудової діяльності співробітників підприємств, установ та організацій, що дозволяє досягти максимального рівня їх захисту від негативного впливу різного роду небезпек та загроз на їх здоров'я та життя при оптимальних витратах корпоративних ресурсів, що у свою чергу, дозволяє досягти підприємству високого рівня економічної безпеки за рахунок економії видатків на компенсації та соціальні виплати. Таким чином, здобути конкурентні переваги, забезпечити належний рівень фінансової стійкості та рентабельності суб'єкта господарювання, зберегти репутацію у діловому світі вітчизняним підприємствам допоможе якісно та ефективно організована система безпеки праці, сформована у тісному зв'язку та функціональному підпорядкуванні у системи економічної безпеки організації, у формі її обов'язкового елементу з

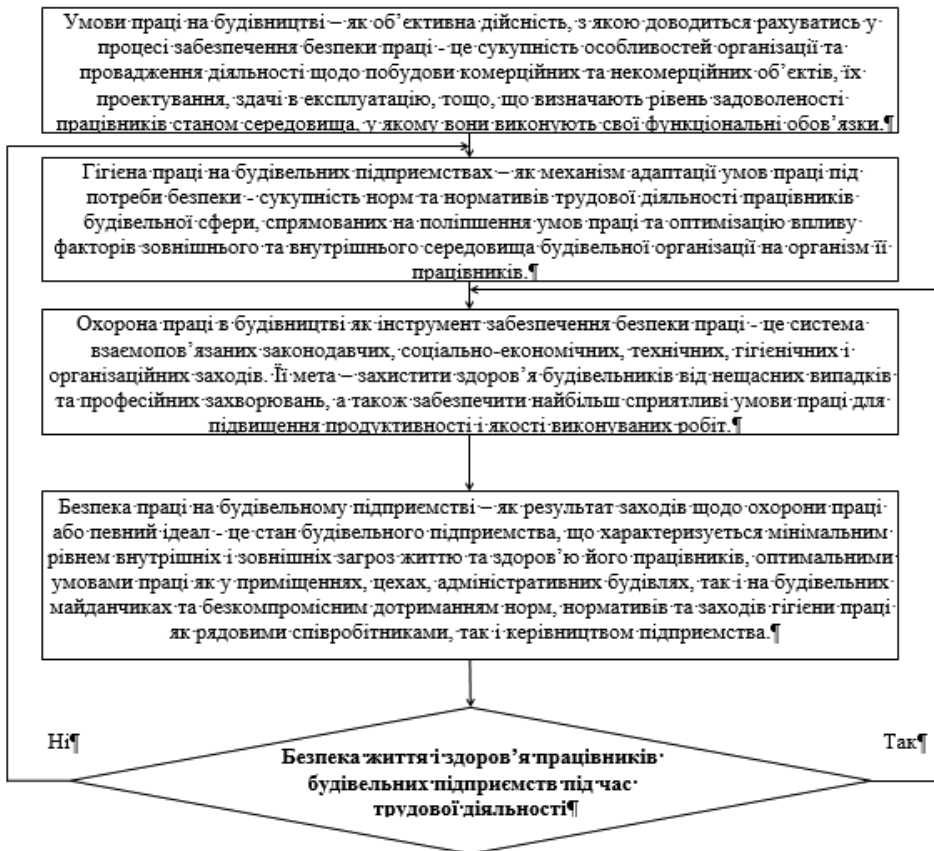

Рис. Сутність і взаємозв'язки понять умови праці та гігієна праці, охорона праці та безпека праці у будівництві

Джерело: складено автором

огляду на інтенсифікацію ризиків усіх без винятку видів економічної діяльності в Україні.

Наведемо структурно-логічну схему, яка, на нашу думку, розкриває сутність і взаємозв'язки досліджуваних понять (рис.).

Отже, безпека праці на будівельному підприємстві – це стан будівельного підприємства, що характеризується мінімальним рівнем внутрішніх і зовнішніх загроз життю та здоров'ю його працівників, оптимальними умовами праці як у приміщеннях, цехах, адміністративних будівлях, так і на будівельних майданчиках та безкомпромісним дотриманням норм, нормативів та заходів гігієни праці як рядовими співробітниками, так і керівництвом підприємства.

Висновки

Так як охорону праці не можна ототожнювати з технікою безпеки, виробничою санітарією, гігієною праці, адже вони є елементами охорони праці, її складовими частинами, так і безпеку праці не можна синонімізувати з охороною праці. Вважаємо, що охорона праці є лише інструментом, частиною механізму забезпечення безпеки праці. Однак, для у рамках сучасної теорії та практики дане поняття потребує більш детального розгляду, дослідження та ідентифікації. І у першу чергу пояснення цій науковій категорії повинно надаватись на державному рівні у законодавчо-правовій базі.

Запропоновано авторське визначення поняття «*безпека праці*» та «*безпека праці на будівельному підприємстві*». Встановлено зв'язок між безпекою праці та системою економічної безпеки підприємства та ефективністю її функціонування, тощо. Тому перспективи подальших досліджень вбачаємо саме у встановленні місця, ролі та значення підсистеми безпеки праці у комплексній системі забезпечення економічної безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання. Але проводити подібні дослідження ефективно буде непросто, допоки у законодавчій базі не буде зафіксовано визначення поняття «*безпеки праці*», а на державному рівні не відбудеться усвідомлення необхідності підтримання належного стану безпеки праці у контексті забезпечення високого рівня економічної безпеки як окремого суб'єкта господарювання, так і держави в цілому.

Література

1. Дяченко Н. М. Економічні аспекти охорони праці / Н. М. Дяченко // Нові технології. Науковий вісник КУЕІТУ. – 2011. – № 4 (34). – С.124-126.
2. Зеркалов Д. В. Безпека праці [Електронний ресурс] : монографія / Д. В. Зеркалов. – Електрон. дані. – К. : Основа, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 512 Mb RAM; Windows 98/2000/XP; AcrobatReader 7.0. – Назва з тит. екрана.
3. Шульга Ю. І. Автоматизований контроль систем безпеки праці та життєзабезпечення / Ю. І. Шульга, С. В. Сукач, М. А. Кобилянський, О. Л. Величко, О. В. Мозговой // Проблеми охорони праці в Україні. – К.: ДУ «ННДІПБОП», 2012. – Вип. 22. – С. 16-26.
4. Тирак Н. В. Безпека праці неповнолітніх як складник безперервного вивчення безпеки життєдіяльності / Н. В. Тирак // Проблеми сучасного підручника. Збірник наукових праць. - 2007. – Випуск 7. – С. 287-294.
5. Горностаї О. Б. Високий рівень культури безпеки праці як фактор зменшення виробничого травматизму / О. Б. Горностаї, О. Л. Мірус // Вісник ЛДУ БЖД. – 2010. – № 4. – С.100-105.
6. Попова Н. П. Оценка состояния безопасности труда / Н. П. Попова, В. І. Кабанец, З. Д. Смолякова // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2010. – №3(83). – С.142-146.
7. Ткачук К. Н. Методологія оцінки безпеки праці / К.Н. Ткачук, О. І. Полукаров,

Д. О. Павленко, О. Є. Кружилко // Комунальне господарство міст. Серія «Технічні науки та архітектури». Збірник наукових праць. – 2010. – №91. – С.57-62.

8. Кобилянський О. Проблеми підвищення безпеки праці на підприємствах / О. Кобилянський // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. Збірник наукових праць. – 2008. – С.117-123.

9. Чабан В. Й. Охорона праці та безпека життєдіяльності / В. Й. Чабан // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Технічні науки». – 2011. – Випуск 1(53). – С.214-219.

10. Обливанцов В. В. Безпека праці в банківських установах при використанні комп'ютерних технологій [Електронний ресурс] / В. В. Обливанцов. – Режим доступу : http://lib.uabs.edu.ua/library/Article/Oblivanzev_2.pdf.

11. Улітіна М. Ю. Перспективи вдосконалення державного регулювання безпеки й охорони праці на підприємства України [Електронний ресурс] / М. Ю. Улітіна, Б. М. Коржик. – Режим доступу : http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_124-2/57.pdf.

12. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность): учеб.-практ.пособие / Российская экономическая академия им. Г. В. Плеханова [под ред. Е. А. Олейников]. – М.: Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 288 с.

13. Омелянович Л. О. Економічна безпека торговельного підприємства: монографія / Л. О. Омелянович, Г. Є. Долматова. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 195 с.

14. Ліпкан В. А. Безпекознавство: навч. посібник / В. А. Ліпкан. – К.: Європ. ун-т, 2003. – 208 с.

15. Нікіфоров П. О. Сутність та значення фінансової безпеки страхової компанії/ П. О. Нікіфоров, С. С.Кучерівська // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С.86-90.

16. Ожегов С. И. Словарь русского языка [под ред. С. П. Обнорского]. – М.: Стереотип, 22-е изд. – М., 1990. – 1949 с.

17. Соціальна політика та економічна безпека [під заг. ред. Є. І. Крихтіна]. – Донецьк: Каштан, 2004. – 335с.

18. Коноплева И. А. Управление безопасностью и безопасность бизнеса: учебн. пос. для вузов / И. А.Коноплева, И. А. Богданов; под ред. И. А. Коноплевой. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 448 с.

19. Кунєв Ю. Д. Безпека митної служби як складова безпеки держави / Ю. Д. Кунєв // Митна справа. – 2007.– № 2. – С. 3-8

20. Різник Н. С. Теорії та змістово-типологічні характеристики безпеки підприємства / Н. С. Різник, Н. І. Корецька // Економічний форум. – 2013. – Випуск 1. – С.238-243.

21. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I–IV рівнів акредитації / Є. П. Желібо, Н. М. Заверуха, В. В. Зацарний. – К.: «Каравела», 2003. – 328 с.

22. Храмов В. О. Безпека / В. О. Храмов // Юридична енциклопедія: в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – К.: Українська енциклопедія, 1998. – Т. 1 : А–Г. – 207 с.

23. Чумін Г. Безпечна життєдіяльність крізь призму прав людини / Г. Чумін // Командор: вісник державного службовця України. – 1999. – № 1. – 40 с.

24. Діхтієвський П. В. Теоретико-правові проблеми забезпечення особистої безпеки людини в сфері адміністративних відносин / П.В. Діхтієвський // Теоретичні та практичні проблеми правового забезпечення соціально-економічного та політичного розвитку суспільства і держави : монографія / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, О. О. Гайдюлін та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – 702 с.

25. Грибан В. Г. Охорона праці: навч. посібник. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Г. Грибан, О. В. Негодченко — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 280 с.

26. Ткачук К.Н. Охорона праці та промислова безпека : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / К.Н. Ткачук, В.В. Зацарний, Р.В. Сабарно, С.Ф. Каштанов, Л.О. Мітюк, Л.Д. Третьякова, К.К. Ткачук, А.В. Чадок // Видавництво «ЛІБРА», Київ, 2010. – 560 с.

27. Юридична енциклопедія / [за ред. Ю.С. Шемшученка]. – К. : Українська енциклопедія. – 1998. – Т. 1. – 672 с.

28. Прокопенко В. І. Трудове право України : підручник / В. І. Прокопенко. – Х. : Консум, 2000. — 480 с.

29. Серіков Я. О. Основи охорони праці: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Я. О. Серіков. – Харків, ХНАМГ, 2007. – 227 с.

30. Амелічева Л. Проблеми формальної визначеності права працівника на безпеку праці / Л. Амелічева // Трудове право. – 2010. – №10. – С. 88-93.

31. Трудовое право и повышение качества труда / С. А. Иванов, Р. З. Лившиц, Ю. П. Орловский [та ін.] ; под ред. С. А. Иванова. — М. : Наука, 1987. — 272 с.

32. Андрієнко В. М. Поняття безпеки праці у системі сучасних економічних досліджень [Електронний ресурс] / В. М. Андрієнко // Ефективна економіка. – 2012. – №10. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2366>.

33. Портола В. А. Безопасность ведения горных работ и горноспасательное дело: учебное пособие / В. А. Портола, П. В. Бурков, В. М. Гришагин, В. Я. Фарберов. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2008. – 201 с.

34. Желібо С. П. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I–IV рівнів акредитації / С. П. Желібо, Н. М. Заверуха, В. В. Зацарний. – К.: «Каравела», 2003. – 328 с.

УДК 339.137.22

К.Г. Ваганов

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Університет економіки та права «КРОК»*

Теоретичні аспекти оцінки конкурентоспроможності підприємства в умовах міжнародної інтеграції

У статті визначено основні підходи у трактуванні поняття «конкурентоспроможність підприємства» та розглянуто основні чинники її забезпечення. Досліджено існуючі складові оцінки конкурентоспроможності підприємства та його потенціалу. Зроблено висновки щодо існуючих теоретичних підходів з цього питання.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність підприємства, потенціал підприємства, фактори конкурентоспроможності, оцінка конкурентоспроможності.

К.Г. Ваганов

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Університет економіки та права «КРОК»*

Теоретические аспекты оценки конкурентоспособности предприятия в условиях международной интеграции

В статье определены основные подходы в трактовках понятия «конкурентоспособность предприятия» и рассмотрены основные факторы, которые её обеспечивают. Исследованы существующие составляющие оценки конкурентоспособности предприятия и его потенциала. Сделаны выводы по существующим теоретическим подходам по данному вопросу.

Ключевые слова: международная конкурентоспособность предприятия, потенциал предприятия, факторы конкурентоспособности, оценка конкурентоспособности.